

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้ตรวจตำรา เอกสาร และผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องในประเด็นต่อไปนี้ คือ

1. ผ้าไทย
2. ผลิตภัณฑ์ผ้าไทย
3. ความคิดเห็น
4. ครูคหกรรมศาสตร์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

ผ้าไทย

ผ้าไทยเป็นหัตถกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของชาติไทย นักประวัติศาสตร์เชื่อกันว่า ในสมัยยุคหินเก่านั้น บริเวณประเทศไทยปัจจุบันยังไม่มี การทอผ้าใช้ แต่หลักฐานจากภาพเขียนสี บนเพิงผาและผนังถ้ำหลายแห่ง ทำให้ทราบว่า มนุษย์สมัยโบราณไม่ได้เปลือยร่าง แต่มีการนำวัสดุธรรมชาติมาปกปิดร่างกาย โดยเชื่อกันว่าการปั่นด้ายและการทอผ้าจะปรากฏครั้งแรกในยุคก่อนประวัติศาสตร์ โดยถือกำเนิดและพัฒนาจากการทำเชือก การทอเสื่อ และจักสาน (บรรษัทเงินทุนอุตสาหกรรมแห่งประเทศไทย, 2536)

ประเภทของผ้าไทย

ผ้าไทยเป็นผ้าที่มีเอกลักษณ์อันงดงาม ทั้งในด้านรูปแบบ สี สัน และลวดลาย ทั้งนี้ความสวยงามของผ้าไทยขึ้นอยู่กับความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ และการถ่ายทอดของบรรพบุรุษ ในแต่ละท้องถิ่นให้กับผู้ทอ ซึ่งวรรณ และ ยุรรัตน์ (2537: 20-21) ได้กล่าวถึง การจัดประเภทของผ้าไทย โดยแบ่งออกเป็น 3 วิธี คือ แบ่งตามวัตถุประสงค์ที่ใช้ในการทอ กรรมวิธีในการทอ และกรรมวิธีการสร้างลายบนผืนผ้า

1. แบ่งตามวัตถุดิบที่ใช้ในการทอ

ใยที่ใช้ในการทอผ้าสามารถแบ่งออกเป็น 3 ประเภท คือ ใยไหม ใยฝ้าย และใยประดิษฐ์ หรือใยสังเคราะห์

1.1 ใยไหม

ใยไหมได้จากตัวไหม ตัวไหมเป็นสัตว์ชนิดหนึ่งที่มีลักษณะคล้ายตัวหนอน เมื่อแก่ตัวเข้าจะชักใยหุ้มตัวของมันเอง (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543) ใยไหมมีคุณสมบัติเฉพาะตัวที่ดีคือ มีความเหนียว สามารถทอด้วยกรรมวิธีต่าง ๆ ได้ดี มีความลื่นเป็นมัน ยืดหยุ่น เมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้ว มีความงดงามกว่าผ้าประเภทอื่น ๆ นอกจากนี้ผ้าไหมยังระบายความร้อนได้ดี สวมใส่สบาย แต่มีข้อเสียในด้านการเก็บรักษา ต้องพิถีพิถันในการเก็บรักษา การซักรีด เนื่องจากผ้าไหมยับง่าย รีดค่อนข้างยาก ย้อมสีไม่ค่อยติด สีมักจะตก ทำให้ผ้าเก่าเร็ว ราคาค่อนข้างแพง ผู้คนจึงไม่ค่อยนิยมนำมาตัดเสื้อผ้าเพื่อใช้สวมใส่ในการทำงาน มักจะใช้ผ้าไหมเนื่องในโอกาสพิเศษ (วรรณ และยุรารัตน์, 2537: 20-21)

1.2 ใยฝ้าย

ฝ้ายเป็นพืชที่ปลูกได้ทั่วไปในทุกภาคของประเทศไทย ใยฝ้ายสามารถนำมาทอเป็นผืนผ้า สำหรับนุ่งห่มและใช้สอยในชีวิตประจำวัน ปัจจุบันใยฝ้ายหาซื้อได้ง่าย แต่การทอผ้าฝ้ายมีปริมาณลดลง เนื่องจากใยฝ้ายไม่เหนียว เวลาทอจะขาดง่าย ทำให้เสียเวลาในการทอ และผ้าฝ้ายไม่ค่อยได้รับความนิยมแม้ว่าราคาจะไม่แพงเท่ากับผ้าไหม แต่ผ้าฝ้ายยับง่าย รีดยาก ย้อมสีไม่ค่อยติด สีดก ทำให้ผ้าเก่าเร็ว คุณสมบัติของใยฝ้ายดูดความชื้นได้ง่าย เป็นตัวนำความร้อนที่ไม่ดี เหมาะสำหรับทอเป็นเครื่องนุ่งห่มในเมืองร้อน เพราะผ้าฝ้ายซับเหงื่อได้ดีและสามารถระบายอากาศได้ดี เมื่อฝ้ายดูดความชื้นแล้วความชื้นจะระเหยกลายเป็นไอน้ำ ผู้ที่สวมใส่เสื้อผ้าด้วยผ้าฝ้ายจะรู้สึกเย็นสบาย นอกจากนี้ผ้าฝ้ายมีความทนทานต่อความร้อนสูง สามารถฟอกขาวได้ด้วยสารฟอกขาวทุกชนิด ผ้าฝ้ายเมื่อผ่านการใช้งานไปนาน ๆ เนื้อผ้าจะยังมีผิวสัมผัสอ่อนนุ่มมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2537: 20)

1.3 ใยประดิษฐ์หรือใยสังเคราะห์

ความเจริญทางเทคโนโลยีทำให้สามารถผลิตใยขึ้นมาใช้ได้ โดยใยสังเคราะห์จะมีคุณสมบัติที่ดีในการทอ มีความเหนียวทำให้ทอได้ง่าย สามารถย้อมติดสีได้ดี สีไม่ตก ใยประดิษฐ์บางชนิดเมื่อทอเป็นผืนผ้าแล้วมีลักษณะคล้ายไหม ซักรีดและเก็บรักษาง่าย ไม่ยับ มีความทนทาน สามารถหาซื้อได้ง่าย มีหลายประเภท หลายขนาด ราคาไม่แพง นอกจากนี้ยังสะดวกในการดูแลรักษาเพราะผ้าทอจากใยสังเคราะห์สามารถดูแลรักษาได้ง่ายกว่าผ้าไหมและผ้าฝ้าย (เสาวพร และคณะ, 2544)

2. แบ่งตามกรรมวิธีในการทอ

กรรมวิธีในการทอผ้า คือการกระทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าในรูปแบบต่าง ๆ แต่ละกรรมวิธีการทำลวดลายนั้นมีชื่อเรียกที่แตกต่างกันออกไป ได้แก่

2.1 ผ้าทอลายขีด

คำว่า "ขีด" เป็นภาษาพื้นบ้านของชาวอีสาน หมายถึง การขจัดทำให้เกิดการซ้อนกันของเส้นด้าย 2 กลุ่ม คือ เส้นด้ายพุ่งและเส้นด้ายยืน เกิดเป็นลวดลายที่มีความงดงามบนผืนผ้า ดังนั้นผ้าขีดจึงมีต้นกำเนิดมาจากจังหวัดในภาคอีสาน ได้แก่ อุดรธานี หนองคาย อุบลราชธานี ยโสธร มหาสารคาม สุรินทร์ บุรีรัมย์ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันบางจังหวัดทางภาคเหนือ เช่น อุดรดิตต์ สุโขทัย กำแพงเพชร และพิษณุโลก ภาคกลาง เช่น ลพบุรี เพชรบูรณ์ หรือภาคใต้ เช่น สุราษฎร์ธานี ตรัง สงขลา บางหมู่บ้านหันมาผลิตผ้าชนิดนี้เป็นอาชีพหลัก ถือเป็นหัตถกรรมในครอบครัวที่สร้างรายได้ให้กับชุมชน (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545: 69-70)

ลวดลายของผ้าขีดที่นิยมทอแบ่งออกเป็น 5 กลุ่ม ดังนี้

1. กลุ่มของลายสัตว์ เช่น ช้าง พญานาค รั้งผึ้ง ตะขาบ
2. กลุ่มของลายพันธุ์ไม้ เช่น ดอกแก้ว ดอกมะลิ ดอกพิกุล

3. กลุ่มของลายสิ่งของเครื่องใช้ เช่น ธรรมาสน์ ชั้นหมาก ดาวเทียม
4. กลุ่มของลายรูปทรงเรขาคณิต เช่น เส้นตรง วงกลม สามเหลี่ยม
5. กลุ่มของลายผสม หรือลายขัดแพรวา เช่น ซ่อชั้นหมาก นาคสี่เหลี่ยม เป็นต้น

2.2 ฝ้ายก

คำว่า “ยก” มาจากลักษณะการทอเส้นด้ายที่เชิดขึ้น เรียกว่า “เส้นยก” และสำหรับเส้นด้ายที่จมลง เรียกว่า “เส้นข่ม” แล้วพุ่งกระสวยไปในระหว่างกลาง ถ้าจะให้เกิดลายก็ยกบางเส้น และข่มบางเส้นทอไปให้เกิดลวดลาย (เพียงเพ็ญ, 2546: 18) ใช้วิธีการที่คล้ายคลึงกับผ้าทอลายขีด กล่าวคือ ยกเส้นด้ายขึ้นให้ลอยขึ้น สอดใส่เส้นด้ายพุ่งที่ทำจากไหมเข้าไปขัดกับเส้นขึ้น กลายเป็นผ้าพื้นสลับกับการพุ่งด้ายที่ทำจากคั้นเงินหรือคั้นทองให้เกิดเป็นลวดลายตามความต้องการ เส้นด้ายขึ้นที่ใช้ทอฝ้ายกส่วนใหญ่ทำจากไหม ไหมเทียม ฝ้าย และด้ายใยผสม เพื่อเพิ่มความแข็งแรงให้กับผืนผ้า หัตถกรรมประเภทนี้มีมากในจังหวัดภาคเหนือ เช่น เชียงใหม่ ลำพูน ลำปาง ภาคอีสานที่จังหวัดร้อยเอ็ด มุกดาหาร ส่วนภาคใต้ ได้แก่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545: 110)

2.3 ผ้าจกหรือผ้าชันตีนจก

คำว่า "จก" แผลงมาจาก "จก" หมายถึง การทำให้เกิดลวดลายบนผืนผ้าด้วยเส้นด้ายพุ่งเสริมพิเศษที่ทำจากไหมหรือฝ้าย มีสีสดใส ทอขัดกับเส้นด้ายขึ้นที่ถูกยกขึ้นด้วยไม้ปลายแหลม ขนเม่น หรือนิ้วมือ ขึ้นตอนซับซ้อนมาก เป็นการผสมระหว่างการปักกับการทอผ้าจกและฝ้ายก คือการทอจกหรือยกจะใช้เส้นด้ายพุ่งเป็นสีเดียวกันตลอดแนวตามความกว้างของผืนผ้า ส่วนผ้าจก ลวดลายเกิดขึ้นจากการยกเส้นด้ายขึ้นขึ้นสอดใส่ด้ายพุ่งเข้าไปขัดกับเส้นขึ้นดังนั้นลวดลายที่เกิดจากเส้นด้ายพุ่งในแนวเดียวกันจึงมีสีต่างกัน คุณลักษณะพิเศษของผ้าชนิดนี้ด้านหน้ามีผิวเรียบด้านหลังเกิดรอยต่อของเส้นพุ่งเป็นปุ่มปมใช้ตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าถุง ผ้าห่ม ยาม หมอน หัตถกรรมนี้นิยมทอกันในภาคเหนือที่จังหวัดสุโขทัย น่าน เชียงใหม่ อุตรดิตถ์ ภาคกลางที่จังหวัดชัยนาท สุพรรณบุรี และราชบุรี เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545: 84)

2.4 ผ้าล้วงหรือผ้าลายน้ำไหล

ผ้าล้วงหรือผ้าลายน้ำไหลเป็นผ้าทอพื้นเมือง กลุ่มล้านนาในจังหวัดน่าน เชียงราย เชียงใหม่ ลวดลายเกิดจากการสอดใส่เส้นด้ายพุ่งหลายสี ที่ทำจากฝ้ายและไหมขัดกับเส้นยืน ประเภท ฝ้ายหรือด้ายผสม P/C ลวดลายที่ปรากฏบนผืนผ้าเป็นผลพวงมาจากสีของเส้นด้ายพุ่งที่ต่อเชื่อมกันอย่างลงตัว ประคูดั่งการเคลื่อนไหวของสายน้ำในลำธาร สื่อให้ทราบถึงวัฒนธรรมชีวิตความเป็นอยู่ ประเพณี และอุปนิสัยของผู้ทอผ้า ลวดลายที่สำคัญได้แก่ ลายทางยาวคล้ายคลื่น บันได จรวด ชั้นของเจดีย์ เป็นต้น (วิไลพร และทัศนีย์, 2535: 19)

2.5 ผ้ามัดหมี่

ผ้ามัดหมี่เป็นผ้าทอพื้นเมืองของภาคอีสานในจังหวัดสุรินทร์ ชัยภูมิ บุรีรัมย์ กาฬสินธุ์ ฯลฯ ภาคอื่น เช่นจังหวัด อุทัยธานี ชัยนาท สุพรรณบุรี ลวดลายของผ้ามัดหมี่ส่วนใหญ่เกิดขึ้นตามแนวของเส้นด้ายพุ่ง เนื่องจากกระบวนการย้อมสีจะใช้เชือกกล้วย พลาสติก มัดเส้นพุ่งที่ทำจากฝ้ายหรือไหมให้ได้ขนาดความยาวตามที่ต้องการ จุ่มลงไปนสีย้อม สีจะวิ่งไปตามช่องว่างของเส้นด้ายที่ไม่ได้ถูกมัด เกิดเป็นลวดลายตามที่ต้องการ โดยมีคุณลักษณะพิเศษคือ ความเข้มของสีไม่กลมกลืนกันเป็นผลมาจากวิธีการมัด บางท้องถิ่นอาจนำเส้นยืนมามัดและย้อมด้วยวิธีดังกล่าวแล้วจึงนำไปทอให้เส้นพุ่งขัดกับเส้นยืนได้ลวดลายที่แปลกออกไปแตกต่างกับผ้าชนิดอื่น เช่น ลายสัตว์ ลายพระตะบอง ลายปทุมเขมร เป็นต้น ในอดีตผ้ามัดหมี่นิยมนำมาตัดให้กับขุนนางชั้นผู้ใหญ่ของไทย แต่ในปัจจุบันใช้ตัดเย็บเสื้อผ้า ผ้าพันคอ ผ้าห่ม ปลอกหมอน เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545: 68)

2.6 ผ้าแพรวา

ผ้าแพรวาเป็นผ้าพื้นเมืองที่สำคัญของจังหวัดกาฬสินธุ์ คำว่าแพรวาเป็นคำผสมระหว่าง "แพร" ซึ่งหมายถึง การทอผ้าให้เป็นผืนด้วยฝ้ายหรือไหมและ "วา" หมายถึง ความยาวของผืนผ้าที่ทอได้ ด้วยวิธีจิดหรือจิดผสมจนได้ลวดลายตามแนวของเส้นด้ายพุ่งที่ใช้สีต่างกัน ดังนั้นลายที่เกิดขึ้นในแต่ละแถวจึงมีสีต่างกันด้วย ในอดีตผ้าชนิดนี้ถูกจัดให้เป็นผ้าชั้นสูงสำหรับ โภกศิระยะ และเสื่อเท่านั้น ไม่นิยมตัดเป็นกระโปรงหรือผ้าถุง ผลิตภัณฑ์ส่วนใหญ่จึงอยู่ในรูปของผ้าห่มเฉียงไหล ผ้าคลุมศิระยะ ผ้าสไบ เป็นต้น แต่ในปัจจุบันนิยมนำมาตัดเย็บเป็นกระโปรงชุดสำหรับการ

สวมใส่ (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545: 106-107)

2.7 ผ้าหม้อฮ่อม

ผ้าหม้อฮ่อมเป็นผ้าพื้นเมืองที่สำคัญของจังหวัดแพร่ โดยใช้เส้นด้ายพุ่งและยืนที่ได้จากฝ้ายช้อมด้วยสีครามที่ได้จากต้นฮ่อมหรือต้นคราม ทอให้เกิดลวดลายขั้ดธรรมดา จะได้ผ้ามีสีเดียวกันตลอดทั้งผืน คือ สีคราม (น้ำเงิน) ปัจจุบันนำมาตัดเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เช่น กางเกง กระโปรง เสื้อ ผ้าเช็ดหน้า เป็นต้น

2.8 ผ้าเกาะยอ

ผ้าเกาะยอเป็นผ้าทอขยกดอกที่มีชื่อเสียงของภาคใต้ในเขตเกาะยอ จังหวัดสงขลา วัสดุที่ใช้ในการทอผ้าเป็นฝ้ายและเส้นใยสังเคราะห์ โดยการยกตะกอแยกเส้นด้ายยืน แล้วใช้เส้นด้ายพุ่งตั้งแต่ 1 เส้น หรือมากกว่านั้นเข้าไปทำให้เกิดลวดลาย นอกเหนือจากเส้นด้ายพุ่งที่เป็นโครงสร้างหลักของผืนผ้า ลักษณะเฉพาะของผ้าทอเกาะยอนอกเหนือจากความงดงามของลวดลาย ส่วนตัวผ้าแล้ว ยังมีความพิเศษของลวดลายที่เชิงผ้า ซึ่งอาจทอเป็นลายขั้ดหรือลายแบบเดียวกันกับดอกผ้า และการให้สีสันที่งดงามของแถบเชิงผ้า (อัมพร, 2547: 9) นิยมทอผ้าชิ้น ผ้าตัดเสื้อ ผ้าโสร่ง ผ้าขาวม้า ลวดลายที่นิยมทอ เช่น ลายคดกริช ลายดาหมากรุก ลายดอกจิก ลายดอกพิกุล ลายดอกราชวัตร ลายลูกแก้ว ลายดอกชุบ (จิตตนา, 2546) เป็นต้น

3. กรรมวิธีการสร้างลายบนผืนผ้า

เนื่องจากผ้าที่ไม่ได้ผ่านการย้อมสี เมื่อใช้ไปนาน ๆ ทำให้ผ้าเป็นสีสกปรก ดังนั้นจึงมีการนำผ้ามาย้อมสีเพื่อบังรอยเปื้อน เมื่อเห็นว่าผ้าที่ย้อมมีความสวยงาม จึงมีวิวัฒนาการมาเป็นการสร้างลายบนผืนผ้า ซึ่ง สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ (2545 อ้างถึงใน พรพิมล, 2546: 12-14) ได้จำแนกผ้าเป็นประเภทต่าง ๆ ได้ดังนี้

3.1 ผ้าพื้นไม่มีลาย เป็นผ้าทอลายขั้ดธรรมดาหรือลายสอง ใช้เส้นด้ายพุ่งและยืนสีเดียวกันหรือต่างสีกันทอตลอดทั้งผืนผ้า

3.2 ผ้ามีลายอันเกิดจากการปักและปะ ผ้าชนิดนี้ใช้ผ้าพื้นหรือผ้าลายชนิดอื่น ๆ นำมาปักทับด้วยวัสดุต่าง ๆ ผ้าปักเป็นผ้าที่มีราคาแพง เพราะวัสดุที่นำมาใช้เป็นของมีราคา และลวดลายที่ปักมีความวิจิตรประณีต ซึ่งต้องใช้ฝีมือ และเวลาในการปักนาน

3.3 ผ้ามีลายอันเกิดจากการทอ โดยใช้เส้นด้ายยืนและเส้นด้ายพุ่งเป็นหลัก เครื่องมือที่ใช้ทอเรียกว่า หลูก หรือ กี่ สามารถทอได้หลายวิธี ได้แก่ ผ้ายก ผ้าทอประกอบวัสดุอื่น ๆ ผ้าตา ผ้าที่ย้อมเส้นด้ายให้เป็นลวดลายก่อนทอ และผ้าที่ทอจากเส้นใยสองสีมาควบเข้าเป็นเส้นเดียวกัน

3.4 ผ้ามีลายอันเกิดจากการเขียน เป็นการใช้สีเขียนลงบนผืนผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ หรือใช้เทียนเขียน แล้วนำไปชุบสีย้อม เนื้อผ้าส่วนที่ไม่ได้เขียนเทียนจะเกิดลวดลาย จากนั้นจึงนำไปซักเทียนออก

3.5 ผ้ามีลายอันเกิดจากการพิมพ์ จะใช้แม่พิมพ์ทาสีที่ต้องการแล้วนำไปพิมพ์ลงบนผืนผ้าเป็นลวดลายต่าง ๆ ตามที่แกะไว้

3.6 ผ้ามีลายอันเกิดจากการถัก

3.7 ผ้ามีลายอันเกิดจากการมัดย้อม เป็นการนำผ้าพื้นมามัดเป็นลวดลายต่าง ๆ ด้วยเชือก แล้วนำไปย้อมด้วยสี ส่วนที่มัดจะไม่ติดสี

ผลิตภัณฑ์ผ้าไทย

ความหมายผลิตภัณฑ์

ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งที่น่าเสนอกับตลาดเพื่อความสนใจ (Attention) ความอยากได้ (Acquisition) การใช้ (Using) หรือการบริโภค (Consumption) ที่สามารถตอบสนองความต้องการ หรือความจำเป็น (Kotler, 2000: 15 อ้างถึงใน สายใจ, 2546: 18) ผลิตภัณฑ์ เป็นกลยุทธ์ทางการตลาดที่ทำให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อสินค้าและบริการตามความต้องการและความรู้สึกพอใจ ไม่พอใจ ชอบ และไม่ชอบ เพื่อให้ได้สินค้าที่ตรงตามความต้องการและสามารถนำไปใช้สอยได้มากที่สุด (อคุลย์, 2539)

นอกจากนี้ อัจจิมา และ สายสวรรค์ (2541) ได้ให้ความหมายของผลิตภัณฑ์ คือ สิ่งใด ๆ ที่สามารถเสนอขายให้กับตลาดเพื่อเรียกร้องความสนใจ ความเป็นเจ้าของหรือเพื่อการอุปโภคบริโภค ซึ่งรวมทั้งสิ่งที่เป็นรูปร่าง การบริการ ลักษณะการจัดจำหน่าย องค์กร และความคิด

จากความหมายข้างต้น สรุปได้ว่า ผลิตภัณฑ์ หมายถึง สิ่งใด ๆ ที่เสนอขายให้กับตลาดเพื่อการเป็นเจ้าของทั้งในด้านอุปโภค และบริโภค แล้วก่อให้เกิดความพึงพอใจต่อผู้ซื้อ

เพื่อให้ผลิตภัณฑ์สนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ผู้ผลิตจึงควรรู้ถึงหลักเกณฑ์ในการเพิ่มคุณค่าให้กับสินค้า ซึ่ง วรรณารด (2544) ได้แบ่งองค์ประกอบของผลิตภัณฑ์ ดังนี้

1. ตัวผลิตภัณฑ์ ซึ่งรวมถึงบริการ รูปแบบ รส กลิ่น สี และคุณภาพ
2. หน้าที่ของผลิตภัณฑ์ ในการใช้ การหีบห่อ ป้ายฉลาก สิทธิในการเป็นเจ้าของ
3. การให้บริการของผู้ผลิตหรือผู้จำหน่ายหลังจากจำหน่ายผลิตภัณฑ์นั้นให้แก่ผู้ซื้อไปแล้ว
4. ตราสินค้า ชื่อเสียงของผลิตภัณฑ์ ความเชื่อมั่นแห่งผลิตภัณฑ์ และสัญลักษณ์อื่น ๆ ที่ได้รับจากการเป็นเจ้าของหรือการใช้สินค้านั้น ๆ

ผลิตภัณฑ์เป็นสิ่งที่น่าสนใจเพื่อตอบสนองความจำเป็นและความต้องการของตลาด ในการวางแผนส่วนประสมการตลาดเริ่มต้นด้วยการกำหนดผลิตภัณฑ์ ความแตกต่างกันด้านผลิต

ประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าไทย

ผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเป็นผลงานที่เกิดจากการนำผ้าไทยมาประยุกต์ให้เกิดรูปแบบต่าง ๆ โดยอาศัยฝีมือ ภูมิปัญญา และความคิดสร้างสรรค์ เพื่อประโยชน์ใช้สอยในการดำรงชีวิต และสนองความต้องการของผู้บริโภค ดังนั้นผู้ที่นำผ้าไทยมาทำเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ จึงมีความภาคภูมิใจในการผลิตและจำหน่าย รวมทั้งเป็นการอนุรักษ์วัฒนธรรมไทย และช่วยสนับสนุนสินค้าไทย ประเภทผลิตภัณฑ์ผ้าไทยที่สำคัญ ได้แก่ เสื้อผ้า เครื่องประกอบการแต่งกาย และของขวัญ – ของที่ระลึก (พรพิมล, 2546: 18)

1. กลุ่มเสื้อผ้า

เสื้อผ้าเป็นหนึ่งในปัจจัยสี่ที่ใช้ในการดำรงชีพของมนุษย์ เนื่องจากช่วยปกปิดและให้ความอบอุ่นแก่ร่างกาย เสื้อผ้าเครื่องแต่งกายสามารถแบ่งออกเป็น 2 แห่่งคือ เสื้อผ้าตัดกับเสื้อผ้าสำเร็จรูป ปัจจุบันผู้บริโภคหันมานิยมใช้เสื้อผ้าสำเร็จรูปกันมากกว่าเสื้อผ้าตัด เนื่องจากมีความสะดวก รวดเร็ว หาซื้อง่าย และมีหลากหลายแบบให้เลือก อีกทั้งผู้คนมีชีวิตที่รีบเร่ง แข่งขันกัน ดังนั้นในการเลือกซื้อเสื้อผ้าที่ผลิตจากผ้าไทยมาสวมใส่ ผู้บริโภคควรศึกษาวิธีการเลือกชนิดของผ้า ลวดลาย และสีสันทัน ซึ่ง พรพิมล (2546: 18-20) แบ่งกลุ่มเสื้อผ้าออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ เสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นทางการ และเสื้อผ้าที่สวมใส่ไม่เป็นทางการ

1.1 เสื้อผ้าที่สวมใส่เป็นทางการ ได้แก่ ชุดทำงาน ชุดเดินทาง ชุดราตรี ฯลฯ ควรเลือกชนิดของผ้าไทยให้เหมาะสมกับอาชีพ และโอกาสในการสวมใส่ เนื่องจากแต่ละอาชีพผู้สวมใส่จะเลือกใช้ผ้าไทยต่างชนิดกัน กล่าวคือ อาชีพครู ข้าราชการหรือพนักงานทั่วไป มักเป็นผ้าที่ทอจากใยฝ้ายเป็นส่วนใหญ่ เพราะใส่แล้วไม่ร้อน ดูแลรักษาง่ายกว่าผ้าที่ผลิตจากใยไหม ต้องการความทนทานในการใช้งานมากกว่าความหรูหรา ลายผ้าส่วนใหญ่เป็นการทอมัดหมี่ ขิด จก สีสันทันไม่ฉูดฉาด การออกแบบเรียบเก๋ สวมใส่เมื่อไรก็ดูทันสมัย ตรงข้ามกับอาชีพผู้บริหารระดับสูงที่ต้องทำงานพบปะผู้คนมากมาย จึงต้องพิถีพิถันในการเลือก ไม่ว่าจะเป็ นเนื้อผ้า สีสันทัน ลวดลาย เทคนิค

การทอ และความประณีตในการตัดเย็บ สำหรับผู้ที่นิยมใช้ผ้าไทยเป็นประจำ ควรเลือกผ้าที่มีความทนทาน และคงทนในการใช้ คือ เนื้อผ้าต้องไม่เสียรูปง่าย ไม่ยืด หรือ ไม่หดเมื่อซัก สีสันทน ไม่ซีดจาง การดูแลรักษาไม่ยุ่งยาก ส่วนผู้ที่ใช้ผ้าไทยเนื่องในโอกาสพิเศษ ก็ควรเน้นความสวยงามมากกว่าความคงทน เช่น เนื้อผ้าที่มีผิวสัมผัสแปลก ๆ สีสันทน ลวดลายที่โดดเด่น การออกแบบและการตัดเย็บที่ทันสมัย จากการศึกษาของ กวิตา (2546: 64) ได้ศึกษาพฤติกรรมการซื้อเสื้อผ้าสำเร็จรูปของวัยรุ่นหญิงในกรุงเทพมหานคร พบว่า วัยรุ่นหญิง จะให้ความสำคัญกับแบบเสื้อ ดังนั้นในการออกแบบเสื้อผ้าสำเร็จรูปจะต้องมีความทันสมัย มีลูกเล่น เพื่อให้ผู้สวมใส่เกิดความมั่นใจ คุณภาพของเสื้อผ้าสำเร็จรูป ต้องมีการตัดเย็บที่ประณีต เนื้อผ้าต้องดี ไม่ยืดหรือหดตัวง่าย มีความคงทน และสีไม่ตก

1.2 เสื้อผ้าที่สวมใส่ไม่เป็นทางการ ได้แก่ ชุดลำลอง ผ้านุ่ง เสื้อและกางเกงตัวหลวม ฯลฯ เน้นความเรียบง่ายแต่ดูดีมีเอกลักษณ์ ควรเลือกเนื้อผ้าฝ้าย เช่น ผ้าจีน ผ้ามัดหมี่ฝ้าย ผ้าฝ้ายย้อมคราม ผ้าจกฝ้าย ผ้าจิดฝ้าย ผ้าฝ้ายทอมือย้อมสีสมุนไพร เป็นต้น ซึ่งผ้าไทยประเภทดังกล่าวจะเหมาะสมกับการใช้สอยในชีวิตประจำวัน การดูแลรักษาง่ายเหมือนกับเสื้อผ้าทั่ว ๆ ไป หาซื้อง่าย และราคาไม่แพง ในบางโอกาสใช้ชุดลำลองเป็นผ้าไหมก็ได้ ขึ้นอยู่กับการเลือกแบบ ลวดลาย สี และการตัดเย็บ โดยเลือกให้เหมาะสมกับโอกาส สถานที่ ความเหมาะสมที่จะสวมใส่ไปงานนั้น ๆ เช่น พิธีทำบุญขึ้นบ้านใหม่ งานฉลองวันเกิดบุคคลในครอบครัว งานทอดกฐิน ผ้าป่า เป็นต้น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, 2545: 139-141)

2. กลุ่มเครื่องประกอบการแต่งกาย

เครื่องประกอบการแต่งกาย เป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้การแต่งกายมีความสมบูรณ์ขึ้น โดยการนำสิ่งต่าง ๆ ตกแต่งบนร่างกายเพื่อให้เข้ากับเสื้อผ้าที่สวมใส่ ผลิตภัณฑ์ผ้าไทยประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย สามารถจำแนกออกเป็น 2 ประเภท คือ เครื่องประกอบการแต่งกายที่ทอเป็นผืนสำเร็จ และเครื่องประกอบการแต่งกายที่เย็บประกอบเป็นรูปทรง (พรพิมล, 2546: 20-21)

2.1 เครื่องประกอบการแต่งกายที่ทอเป็นผืนสำเร็จ ใช้วิธีการทอให้สำเร็จเสร็จเป็นผืนขนาดตามความต้องการ โดยปล่อยชายเส้นด้าย จากนั้นจึงนำชายผ้ามาผูกมัดกัน ช่วยให้ชายผ้าดูนุ่มนวล น่าใช้มากขึ้น

2.2 เครื่องประกอบการแต่งกายที่เย็บประกอบเป็นรูปทรง เป็นการนำผืนผ้าที่ทอแล้วมาตัดเย็บเป็นรูปทรงต่าง ๆ ตามความต้องการใช้สอย

ผ้าไทยที่นิยมนำมาใช้เป็นเครื่องประกอบการแต่งกายจะเน้นที่ลวดลาย สี สัน และรูปแบบ เทคนิคการทอที่มีจุดเด่นในตัวของผ้าไทยแต่ละผืน ปัจจุบันมีการทอขัดผสมจก การทอจกสลับเส้นด้ายยืน หรือวิธีการอื่น ๆ เพื่อให้เกิดลวดลาย และสีสันที่วิจิตรกว่าการทอธรรมดา ได้แก่ ผ้าขัดผสมจกของบ้านไร่ จังหวัดอุทัยธานี ผ้าขัดผสมจกของบ้านเลี้ยว และบ้านน้ำปาด จังหวัดอุตรดิตถ์ (กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม, 2537: 16)

จากการที่ พรพิมล (2546: 21) ได้สำรวจข้อมูลจากร้านค้าและห้างสรรพสินค้าที่จำหน่ายผลิตภัณฑ์ผ้าไทยประเภทเครื่องประกอบการแต่งกาย พบว่า สไบ ผ้าพันคอ ผ้าพาดไหล่ ผ้าคลุมไหล่ เป็นผ้าที่มีลวดลาย สี สัน โดดเด่น เนื่องจากเป็นผ้าที่มีหน้าแคบ จึงพิถีพิถันในการทอ ทำให้ลวดลายมีความประณีต สวยงาม บางผืนก็เน้นที่ลวดลายไทย ๆ ใช้เทคนิคการทอลายขัดผสมจก การทอลายขัดผสมมัดหมี่ หรือทอขัดทั้งผืน ทอมัดหมี่ทั้งผืน รวมทั้งลวดลายที่เกิดจากการทอผสมด้วยเทคนิคต่าง ๆ เช่น เนกไทเป็นเครื่องประกอบการแต่งกายของบุรุษ ส่วนใหญ่ผลิตจากผ้าไหมแท้ เช่น ผ้ามัดหมี่ ผ้าจก หรือผ้าไหมที่ใช้เทคนิคการพิมพ์ ลวดลายที่มีเอกลักษณ์ความเป็นไทย ได้แก่ ลายกนก ลายช้างหรือนาค ลายปราสาท ฯลฯ ส่วนย่าม กระเป๋า รองเท้า และหมวก เป็นผลิตภัณฑ์ที่ผลิตจากไหมและฝ้าย นิยมใช้ผ้ามัดหมี่ ผ้าจก และผ้าจก รูปแบบทันสมัย ราคาไม่แพง ปัจจุบันมีการออกแบบผลิตภัณฑ์ให้สอดคล้องกับความต้องการของผู้บริโภค จึงทำให้สินค้าประเภทเครื่องประกอบการแต่งกายเป็นที่นิยมของผู้บริโภคมากขึ้น

3. กลุ่มของขวัญ – ของที่ระลึก

นอกเหนือจากเครื่องแต่งกาย ผ้าไทยสามารถนำมาพัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์อื่น ๆ นั่นคือการนำมาผลิตเป็นสินค้าของขวัญ – ของที่ระลึก ซึ่งเป็นอีกวิธีหนึ่งที่สามารถแสดงออกถึงเอกลักษณ์ความเป็นไทยได้เช่นกัน ผลิตภัณฑ์ผ้าไทยประเภทกลุ่มของขวัญ – ของที่ระลึก ได้แก่

3.1 กระเป๋า และถุงผ้า มีหลากหลายรูปทรงและขนาด ผลิตจากผ้าไทย ทั้งผ้าไหมพื้น ผ้าไหมหรือผ้าฝ้ายพิมพ์ลาย ผ้าจก ผ้ามัดหมี่ ผ้าหางกระรอก เป็นต้น

3.2 กลุ่มใส่กระดาษทิชชู และกล่องอเนกประสงค์ มีหลากหลายรูปแบบ และขนาด ซึ่งเป็นไปตามจินตนาการของผู้ผลิต ตัดเย็บด้วยผ้าไทย ทั้งผ้าพื้น และผ้าที่มีลวดลาย

3.3 ตุ๊กตารูปแบบต่าง ๆ ตัดเย็บจากผ้าไทย เช่น ผ้าไหมพื้น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมพิมพ์ลาย ผ้าขิด ผ้าจก ผ้าฝ้ายทอมือ เป็นต้น

3.4 ผลิตภัณฑ์เบ็ดเตล็ด ได้แก่ ที่จับตู้เย็น ของใส่โทรศัพท์มือถือ กรอบรูป ของใส่กระดาษทิชชู สมุดบันทึก ฯลฯ เป็นการนำผ้าไทยมาตัดเย็บ มีทั้งใช้ผ้าไหมพื้น ผ้าไหมมัดหมี่ ผ้าไหมพิมพ์ลาย ผ้าฝ้าย เป็นต้น

เนื่องจากผลิตภัณฑ์ผ้าไทยในกลุ่มของขวัญ – ของที่ระลึก เป็นสินค้าที่มีราคาไม่แพง น่ารัก และมีหลากหลายให้เลือก ทำให้แนวโน้มของการผลิตสินค้าประเภทนี้ไม่มีกฎเกณฑ์ที่ตายตัว สามารถผลิตออกมาตามกระแสนิยม และสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค

ในการคิดค้นผลิตภัณฑ์ผ้าไทยใหม่ ๆ หลายชนิดเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้บริโภค ผู้ผลิตต้องมีความรู้ ความเข้าใจในลักษณะหรือคุณสมบัติของผลิตภัณฑ์ที่เป็นเหตุจูงใจต่อการพิจารณาซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไทย ได้แก่ ด้านรูปแบบ ด้านสีสันทัน ด้านลวดลาย และด้านคุณภาพ

รูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าไทย

รูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเป็นสิ่งสำคัญในการดึงดูดให้ผู้บริโภคตัดสินใจซื้อ รูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าไทยมักจะมีรูปแบบที่แตกต่างกันไปตามชนิดของสินค้า กระบวนการผลิต แหล่งผลิต กลุ่มชนผู้ผลิต และประโยชน์ใช้สอย (วิบูลย์, 2530) การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์โดยอาศัยรูปแบบดั้งเดิมเป็นแนวทางและประยุกต์ให้เข้ากับสมัยนิยมนั้น ผู้ผลิตต้องมีความรู้ในหลักการออกแบบ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเป็นที่ต้องการของผู้บริโภค ซึ่ง อุทุมพร (2532) กล่าวถึงการพัฒนาสินค้าหัตถกรรมด้านรูปแบบและการผลิตให้สอดคล้องกับความต้องการของตลาดว่า จะช่วยเผยแพร่สินค้าหัตถกรรมไทยให้เป็นที่รู้จักกว้างขวางมากขึ้นทั้งในประเทศและต่างประเทศ ช่วยเพิ่มช่องทางการจัดจำหน่าย ปัจจุบันสินค้าหัตถกรรมหลายประเภทประสบปัญหาการผลิตแล้วจำหน่ายไม่ได้ ซึ่งเป็นผลมาจากขาดการพัฒนาด้านรูปแบบผลิตภัณฑ์ และตลาดรองรับจำกัดอยู่ภายในท้องถิ่น

หลักในการพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์นั้น ควรที่จะมีการออกแบบที่แปลกใหม่ออกสู่ตลาด อยู่เสมอ ต้องมีการพัฒนารูปแบบของสินค้าอยู่ตลอดเวลา มิฉะนั้นแล้วเราจะก้าวไม่ทันคู่แข่งและ อาจไม่มีลูกค้าที่ให้ความสนใจอีกต่อไป ซึ่ง ดาราวรรณ (2545) ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง สถานการณ์ ด้านการผลิต การตลาดและโอกาสทางการตลาดของสินค้าศิลปหัตถกรรมพื้นบ้านภายใต้โครงการ หนึ่งตำบล หนึ่งผลิตภัณฑ์ของภาคเหนือ กรณีศึกษาผ้าทอตีนจกของจังหวัดแพร่ พบว่า ในด้าน การตลาด ชาวบ้านผู้ทอไม่ได้มีการแปรรูปผ้าทอให้เป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ที่มีรูปแบบหลากหลาย การทอผ้ามักเป็นการทอตามความพอใจของผู้ทอมากกว่าทำตามความต้องการของผู้บริโภค จึง ส่งผลให้สินค้าไม่เป็นที่นิยมแพร่หลาย นอกจากนี้ ผู้ผลิตยังควรรีดยึดถือคุณภาพของผลิตภัณฑ์และ ความซื่อสัตย์ต่อลูกค้าเป็นเครื่องเตือนใจด้วย แม้ว่าการออกแบบผลิตภัณฑ์จะเป็นสิ่งสำคัญที่เราต้อง คำนึงถึงความแปลกใหม่และทันสมัย แต่บางครั้งเรายังสามารถนำสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัวเราหรือสิ่งที่ สังคมกำลังเร่งรณรงค์กันอยู่ในเวลานั้น ๆ มาใช้ในการออกแบบด้วยเช่นกัน ซึ่งเรื่องนี้แม้ว่าจะเป็น เรื่องใกล้ตัวก็จริง แต่ขณะเดียวกันก็เป็นเรื่องที่คนทั่วไปคาดไม่ถึงเช่นกัน จึงทำให้ผลิตภัณฑ์ที่ ออกแบบสามารถดึงดูดความสนใจผู้พบเห็นได้มากพอสมควร (สุวรรณ, 2544)

ในการประเมินเกี่ยวกับกลุ่มเป้าหมายของตลาดนั้น พัทธกรณ (2545: 13) ได้ให้ความ คิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบผลิตภัณฑ์ไว้ว่า การพัฒนารูปแบบผลิตภัณฑ์นั้นควรพัฒนาให้สอดคล้องกับ กลุ่มเป้าหมายและเหมาะสมกับการใช้ชีวิตประจำวัน โดยจัดหาวิทยากรที่มีความรู้ ความชำนาญใน การออกแบบให้แนะนำผู้ผลิต ในเรื่องลวดลาย สี ขนาด จัคนิทรศการแสดงผลภัณฑ์ผ้า โดยเชิญ ผู้ทรงคุณวุฒิที่มีประสบการณ์ หน่วยงานที่เกี่ยวข้องร่วมวิจารณ์รูปแบบผ้าไทยให้แก่ผู้ผลิต จะได้ ประโยชน์อย่างมาก สอดคล้องกับ คณิงสุข (2525: 34) ได้กล่าวถึงการทำงานหัตถกรรมไทยไว้ว่า เป็นการได้รับความรู้ด้านกรรมวิธีการผลิตจากบรรพบุรุษที่สืบทอดจากอนุชนรุ่นหนึ่งไปยังอีกรุ่น หนึ่ง โดยมีการพัฒนาและปรับปรุงรูปแบบให้มีความสวยงามประณีต และคงทนต่อการใช้สอยมาก ขึ้น ตลอดจนมีลักษณะพิเศษแตกต่างกันไปตามภูมิปัญญาของชาวบ้าน นอกจากนั้น ความแตกต่าง ของยุคสมัยเกี่ยวข้องกับการพัฒนารูปแบบของสินค้าหัตถกรรมไทยด้วย

นอกจากนี้ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม (2542) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง ทัศนคติของ ผู้บริโภคที่มีต่อผ้าไทย พบว่า กลุ่มผู้ที่อายุน้อยมีแนวโน้มที่จะใช้ผ้าไทยเพิ่มขึ้น ดังนั้น รูปแบบของ ผ้าไทยควรจะต้องมีการพัฒนาให้สอดคล้องกับการใช้สอยในชีวิตประจำวัน และความต้องการของ ลูกค้า จะเป็นทางหนึ่งที่กระตุ้นให้มีการใช้ผ้าไทยมากยิ่งขึ้น

ปัจจุบันผลิตภัณฑ์ผ้าไทยได้รับการพัฒนาให้มีรูปแบบที่สะดุดตา แปลกใหม่ ทันสมัย และมีความหลากหลายมากขึ้น ทำให้กลุ่มผู้ที่มีอายุน้อยมีแนวโน้มที่จะใช้ผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเพิ่มมากขึ้น ดังนั้น ผ้าไทยควรมีรูปแบบของสีที่ผสมผสานกันมากกว่าผลิตเป็นสีพื้นเรียบ ๆ เพื่อเพิ่มประโยชน์ใช้สอยให้มากขึ้น รูปแบบผลิตภัณฑ์ต้องเหมาะสมกับกลุ่มผู้บริโภควัยต่าง ๆ เช่น วัยรุ่น วัยทำงาน วัยกลางคน เช่น ถ้าผลิตเสื้อให้กับกลุ่มวัยรุ่น ต้องผลิตเป็นเสื้อเข้ารูป ซึ่งถ้าเป็นเสื้อตัวปล่อยก็ต้องเหมาะสมกับวัยกลางคน เป็นต้น (พรพิมล, 2546: 24-25)

ในการพัฒนารูปแบบของผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเป็นสิ่งที่สำคัญ ผู้ผลิตต้องทันต่อสถานการณ์ที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลา รู้จักคิดและพัฒนาผลิตภัณฑ์อย่างต่อเนื่อง แต่ไม่ทิ้งภูมิปัญญาดั้งเดิมของบรรพบุรุษ เข้าใจความต้องการของผู้บริโภค และผลิตสินค้าให้มีคุณภาพและได้มาตรฐาน

ลวดลายผ้าไทย

ลวดลายผ้าไทยในแต่ละภูมิภาค จะแสดงความเป็นเอกลักษณ์ ในอดีตพบว่าลวดลายในผ้าไทยเป็นลวดลายที่เลียนแบบธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม รวมทั้งลวดลายจากสิ่งของเครื่องใช้ และจินตนาการ (วิสมัย, 2538: 10) ในการสร้างลวดลายผลิตภัณฑ์ผ้าไทยขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ประเภทของงาน ลวดลายเป็นการแสดงออกถึงจิตใจและอารมณ์ของช่างฝีมือไทย ตลอดจนความรู้ความสามารถและความคิดสร้างสรรค์ นอกจากนี้วิบูลย์ (2530: 114-115) ได้กล่าวถึงการออกแบบลวดลายของผลิตภัณฑ์หัตถกรรมไทยว่า ลวดลายที่ปรากฏในงานหัตถกรรมไทยนั้นส่วนใหญ่เป็นลวดลายแบบดั้งเดิมอยู่ โดยการได้รับแรงบันดาลใจจากธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม เช่น ลวดลายของสัตว์ต่าง ๆ ลายดอกไม้ ลายสิ่งประดิษฐ์ เป็นต้น ซึ่งลวดลายแต่ละชนิดเป็นไปตามธรรมชาติของพื้นบ้าน โดยไม่มีหลักเกณฑ์ที่แน่นอนตายตัว จึงทำให้ช่างฝีมือสามารถประยุกต์ลวดลายแบบสมัยใหม่ได้ตามการเปลี่ยนแปลงภาวะการณ์ของสังคมและความต้องการของตลาดผู้บริโภค

ลวดลายของผ้าทอของไทยสามารถสรุปได้เป็น 2 กลุ่มด้วยกันคือ (มหาวิทยาลัยศิลปากร, 2543: 31-35)

1. กลุ่มเรขาคณิต เช่น ลายสี่เหลี่ยม ลายสี่เหลี่ยมขนมเปียกปูน ลายสามเหลี่ยม และลายเส้นตรง เป็นต้น

2. กลุ่มลายธรรมชาติ สามารถแบ่งย่อยออกเป็น 4 กลุ่ม ได้แก่

2.1 กลุ่มลายสัตว์ ได้แก่ ลายช้าง ลายม้า ลายนาค ลายหงส์ ลายนกยูง ลายรังผึ้ง หรือลายเกร็ดเต่า เป็นต้น

2.2 กลุ่มลายพันธุ์ไม้ ได้แก่ ลายต้นสน ลายดอกมะลิ ลายดอกพิกุล ลายดอกสร้อย ลายผักแว่น ลายดอกแก้ว เป็นต้น

2.3 กลุ่มลายสิ่งของเครื่องใช้ ได้แก่ ลายโคม ลายเชิงเทียน ลายปราสาท หรือลายธรรมาสน์ เป็นต้น

2.4 กลุ่มลายเบ็ดเตล็ด ได้แก่ ลายน้ำไหล ลายพระพุทธรูป ลายพุ่มข้าวบิณฑ์ หรือลายแปดขอ เป็นต้น

นอกจากนี้ ปาริชาติ (2539: 43) ได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลวดลายของผ้าไทยที่กรรมการองค์การพัฒนาสตรีนิยมซื้อคือ ลวดลายแบบโบราณ คิดเป็นร้อยละ 61.9 รองลงมาเป็น ลวดลายประยุกต์ร้อยละ 53.2 และน้อยที่สุดร้อยละ 3.9 ไม่พิจารณาถึงลวดลายเป็นเกณฑ์ และได้ศึกษาความคิดเห็นเกี่ยวกับลักษณะของลวดลาย พบว่า ลวดลายต้องมีความสวยงาม ทันสมัย มีให้เลือกหลายลวดลายตามความเหมาะสม และลวดลายมีความสม่ำเสมอ

นวลจิตต์ (2545: 50-52) ได้แบ่งกลุ่มลูกค้าในทัศนะของนักออกแบบเครื่องแต่งกาย ออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ กลุ่มอายุ 18-28 ปี และกลุ่มอายุ 29-39 ปี

กลุ่มอายุ 18-28 ปี ลักษณะการใช้ลวดลายผ้าจะเป็นลายกราฟฟิก ไม่ใช่ลายไทย ๆ แบบดั้งเดิม เพราะจิตใต้สำนึกของเด็กวัยนี้ยังคงเห็นภาพชุดผ้าไทยนั้นเหมาะสำหรับผู้สูงอายุเท่านั้น การที่วัยรุ่นจะหันมาใส่ชุดผ้าไทยได้ก็ต่อเมื่อ เขามีความมั่นใจในรูปแบบของสีสันทันและลวดลายผ้าเหมาะสมกับวัยเขาอย่างแน่แท้

กลุ่มอายุ 29-39 ปี ลักษณะการใช้ลวดลายผ้าหรือสีของลายไม่ควรมีขนาดกว้างใหญ่เกินไป รายละเอียดของตัวลายไม่จำเป็นต้องใส่มาก

จากการศึกษาของฐิติรัตน์ (2541 อ้างถึงใน วราภรณ์, 2544: 37) พบว่า ผ้าลายขนาดกลางสามารถเลือกให้เหมาะสมกับรูปร่างของผู้สวมใส่ได้หลายขนาดทั้งคนอ้วนและคนผอม

สีผ้าไทย

สีมีบทบาทและเกี่ยวข้องกับ การดำรงชีวิตของมนุษย์ยาวนาน มนุษย์มีความรู้เกี่ยวกับสีและใช้ประโยชน์จากสีที่ได้จากธรรมชาติในการย้อมสีสิ่งทอมาเป็นเวลากว่า 2,000 ปีแล้ว ซึ่งในช่วงคริสต์ศตวรรษที่ 19 สีย้อมธรรมชาติได้รับความสนใจและมีการใช้อย่างแพร่หลายจนถึงจุดสูงสุดแล้วลดการใช้ในช่วงปลายศตวรรษที่ 19 เมื่อมีการค้นพบสีสังเคราะห์ขึ้น (สถาบันวิจัยวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีแห่งประเทศไทย, 2544)

1. สีธรรมชาติ

สีธรรมชาติมีลักษณะเด่นคือ สีไม่จูดจาด สีอ่อนโยนตามชนิดของพืช ผัก ใบไม้ เปลือกไม้ ถ้าย้อมถูกต้องตามวิธีการ สีจะไม่ตกมากนักแต่สีอาจจะเปลี่ยนแปลงไปบ้างตามกาลเวลา และลักษณะการใช้งาน ไม่เป็นอันตรายทั้งผู้ย้อมและผู้ใช้ ไม่ก่อให้เกิดมลภาวะกับสิ่งแวดล้อม นอกจากนี้ยังเป็นการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น และเป็นงานศิลปะที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมของคนแต่ละภาคแต่ละท้องถิ่นอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวที่แตกต่างกันออกไป (พูนทรัพย์, 2539) นอกจากนี้ ปารีชาติ (2539) ได้กล่าวว่า สีธรรมชาติได้รับความนิยมในปัจจุบัน เนื่องจากความสวยงามของสี และกระแสการอนุรักษ์ ทั้งนี้ วิไลรัตน์ (2542) ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับสีส้นของผ้าไหมมัดหมี่ไว้ว่า ผ้าไหมมัดหมี่ที่ย้อมสีธรรมชาติจะให้สีเย็นตา แต่สีจะเก่าเร็ว

2. สีสังเคราะห์

สีสังเคราะห์ราคาถูก หาซื้อง่าย มีความบริสุทธิ์มากกว่าสีธรรมชาติ ย้อมง่ายให้สีจูดจาดสดใสมิให้เลือกมากมาย สามารถควบคุมการย้อมให้ได้ตามต้องการ สีมีความคงทนต่อสภาวะต่าง ๆ ได้ดี (ศิริ, 2545) จากการศึกษากองกรรัตน์ และคณะ (2538) ในการย้อมผ้าไหมมัดหมี่ด้วยสีสังเคราะห์ พบว่า มีความสะดวก รวดเร็ว สีติดได้ดี ทนต่อการซัก และแสงแดด

การใช้สีจะมีอิทธิพลต่อการออกแบบ ซึ่ง สุชาติ (2539) ได้ให้หลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

1. สร้างความรู้สึก โดยสีแต่ละสีจะให้ความรู้สึกต่อผู้พบเห็นในการตีความหมายของสีแตกต่างกันไปตามภูมิหลังและประสบการณ์
2. สร้างความน่าสนใจ โดยสีจะมีอิทธิพลในการช่วยสร้างความประทับใจและความสนใจเป็นอันดับแรก
3. บอกสัญลักษณ์ของวัตถุ โดยใช้สีเป็นสัญลักษณ์ของวัตถุนั้น ๆ
4. ช่วยในการรับรู้และจดจำ โดยสีจะทำให้เกิดการจดจำในรูปแบบ และความสวยงามของผลิตภัณฑ์

จากการศึกษาของ วราภรณ์ (2544: 49) พบว่า อาจารย์สถาบันราชภัฏนครศรีธรรมราช เห็นด้วยมากในเรื่องที่ผ้ายกเมืองนครมีสีสวยสมลักษณะเหมาะนำมาตัดเย็บ เพราะการใช้สีสร้างสรรค์ให้เกิดความกลมกลืน จะสร้างความรู้สึกที่ดีต่อผู้พบเห็น ทั้งนี้ สุภาพร (2543) กล่าวว่า การใช้สีควรเลือกให้เหมาะกับเวลา โอกาส วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และสมัยนิยม

จากการศึกษาโทนสีของผ้าที่นำมาตัดเย็บเสื้อผ้าเครื่องแต่งกายในปี 2003 สามารถแบ่งกลุ่มโทนสีเป็น 3 กลุ่มใหญ่ด้วยกันคือ กลุ่มวัยรุ่น กลุ่มคนทำงาน และกลุ่มทั่วไป (นิรนาม, 2546)

กลุ่มวัยรุ่น จะเน้นสีที่มีความสดใสจากธรรมชาติ ได้แก่ สีฟ้าของกางเกงยีนส์ สีเขียวทองของใบทอง สีแดงเพลิงของเปลวไฟ สีครีมของน้ำสัด สีชมพูสดช็อคกิ้งฟังก์ สีชมพูอ่อนของกลีบดอกไม้ สีเขียวน้ำทะเล

กลุ่มคนทำงาน จะเน้นที่โทนสีเข้มอบอุ่นเป็นทางการ ได้แก่ สีเทาของเมฆ สี kaki และสีเขียวพรางของทหาร สีเขียวใบชา สีม่วงของพวงองุ่น สีน้าตาลไหม้

กลุ่มทั่วไป เป็นโทนสีกลางที่ใช้ได้ทั้งวัยรุ่น และคนทำงาน เป็นโทนสีแท้ของธรรมชาติ ได้แก่ สีแดงเข้มของดอกป๊อบบี้ สีน้าตาลของเห็ดม้สรัม สีควันบุหรี สีเหลืองของทองคำ สีดำแม่สี สีน้าเงินกรมท่า สีเขียวของตะไคร่น้า สีน้าเงินของน้าทะเลลึก

เรื่องสีเป็นส่วนสำคัญที่เป็นสิ่งจูงใจลูกค้า สีที่ฉูดฉาดหรือตัดกันเกินไป กลุ่มบริโภคในเมืองไม่ชอบ ส่วนสีธรรมชาติ สีอ่อน หรือสีเอิร์ธ โทน ตลาดยังคงนิยมอย่างต่อเนื่อง ซึ่ง ปานทิพย์ (2531) กล่าวว่า สีอ่อน ๆ หรือสีที่ดูกลมกลืนไปตามสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น สีต้นไม้ สีใบไม้ ดอกไม้ ได้รับความนิยมในตลาดโลกสูง

จากงานวิจัยของ อรอนงค์ (2543: 76) ได้ศึกษาพฤติกรรมการบริโภคผ้าไหมไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจซื้อผ้าไหมไทยของนักท่องเที่ยวชาวต่างประเทศ คือ นิยมผ้าที่มีสีอ่อนหวาน มีความหลากหลายในสีและโทนสีให้เลือก ต้องการสีที่ตรงตามความต้องการ หรือสามารถสั่งทำได้

คุณภาพผลิตภัณฑ์ผ้าไทย

คุณภาพ ในที่นี้หมายถึง คุณภาพของสินค้าว่ามีมาตรฐานเป็นที่น่าเชื่อถือแก่ผู้บริโภคและมีราคาถูก เพราะคุณภาพเป็นตัวบ่งชี้ผลิตภัณฑ์หรือสินค้าว่าผลิตอย่างไร ให้ได้คุณภาพและเป็นที่ยอมรับของตลาดและผู้บริโภค กล่าวคือ ถ้าสินค้าชนิดนั้น ไม่มีคุณภาพหรือไม่ตรงตามมาตรฐาน จะทำให้สินค้าขายไม่ดีหรืออาจจะเกิดความรู้สึกที่ไม่น่าเชื่อถือในสินค้านั้นได้ (ชมเพลิน, 2531)

การสร้างเชื่อมั่นให้กับผู้บริโภคที่จะตัดสินใจซื้อผลิตภัณฑ์ผ้าไทยนั้นก็ขึ้นอยู่กับ การปรับปรุงและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไทยให้มีคุณภาพ มาตรฐานเหมาะสมและสะดวกต่อการใช้งานในชีวิตประจำวัน การพัฒนาสีให้มีความคงทน สีไม่ตก และไม่ซีดจาง การปรับปรุงมาตรฐานของเส้นใยโดยเฉพาะผ้าฝ้าย ให้มีคุณภาพไม่ยืดหด ไม่เสียรูปเวลาซักกรีด การส่งเสริมให้ผู้ผลิตตระหนักถึงความสำคัญของคุณภาพผ้าไทยและผลตอบแทนที่ผู้ผลิตจะได้รับในระยะยาว ซึ่งผู้ผลิตหลายรายได้เล็งเห็นความสำคัญในการพัฒนาและปรับปรุงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าไทย ทำให้ขั้นตอนการผลิตมีวิธีการที่ดีขึ้น ทำให้ผ้าที่ทอออกมามีคุณภาพ เมื่อนำมาผลิตเป็นผลิตภัณฑ์ก็เป็นสินค้าที่มีคุณภาพไม่มีปัญหา หลังจากนั้นไปใช้ แต่ก็ยังมีผู้ผลิตบางรายที่ผลิตงานคุณภาพต่ำ ทำให้ผู้บริโภคมีทัศนคติที่ไม่ดีต่อผ้าไทย ดังนั้น การสร้างการเชื่อถือในคุณภาพของผลิตภัณฑ์ผ้าไทยเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องเร่งดำเนินการ (ปริมรัตน์, 2542: 53) ซึ่ง สอดคล้องกับงานวิจัยของ ฐานิศ (2539) ที่กล่าวถึงคุณภาพของผลิตภัณฑ์ควรมีมาตรฐานทั้งในเรื่องสี ความคงทนต่อการซักล้าง จัดดูและมาตรฐานของผลิตภัณฑ์

สำหรับปัจจุบันนี้ การนำสินค้าออกสู่ตลาดโลกนั้นนับเป็นส่วนที่สำคัญอย่างยิ่ง ในการสร้างรายได้เข้าสู่ประเทศมากขึ้น ซึ่งสุวภีร์ (2542) ได้กล่าวถึงจุดอ่อนของการแข่งขันสินค้าหัตถกรรมไทยหรือผลิตภัณฑ์พื้นบ้านไว้ 6 ประการ คือ

1. ขาดการควบคุมคุณภาพ
2. ขาดการรวมตัวอย่างแน่นแฟ้นของหัวหน้าและลูกน้อง จึงทำให้การทำงานเป็นลักษณะแยกย้ายกันทำ เป็นผลทำให้สินค้ามีคุณภาพไม่สม่ำเสมอ
3. ขาดการพัฒนารูปแบบ ลวดลาย คุณภาพ ตลอดจนขาดการเอาใจใส่งานอย่างแท้จริง
4. ขาดผู้นำที่ดีและผู้ตามที่ดี
5. การทำงานไม่ต่อเนื่อง
6. กำหนดราคาไม่แน่นอน

นอกจากนี้ กัณฑ์ (2535: 47) ได้ศึกษาปัญหาเกี่ยวกับอุตสาหกรรมทอผ้าไหมของแรงงานไทย พบว่า ยังขาดแคลนการผลิตผ้าไหมอยู่มาก โดยเฉพาะในฤดูทำนาและเก็บเกี่ยวที่พบว่าผู้ผลิตผลิตสินค้าออกมาได้น้อย ขาดแคลนผลผลิตผ้าไหมและมีปริมาณการผลิตผ้าไหมไม่แน่นอน จึงทำให้ผ้าไหมที่ออกมาคุณภาพต่ำ โดยเฉพาะสีควรมีความสม่ำเสมอและความคงทนของเนื้อผ้าที่จำเป็นต้องปรับปรุงให้มีคุณภาพตรงตามมาตรฐานให้ดียิ่งขึ้น

ผู้ผลิตหรือผู้ประกอบการตลอดทั้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งภาครัฐและภาคเอกชนควรให้ความสำคัญและสนใจเกี่ยวกับการควบคุมคุณภาพของสินค้า เพื่อให้สินค้าเป็นที่ต้องการของตลาดผู้บริโภคทั้งภายในประเทศและต่างประเทศ ซึ่งหน่วยงานที่สำคัญ ได้แก่ กรมส่งเสริมอุตสาหกรรม กระทรวงอุตสาหกรรม กรมส่งเสริมสินค้าส่งออก กระทรวงพาณิชย์ และสำนักงานมาตรฐานสินค้า (วิระวัฒน์, 2531: 21)

เห็นได้ว่าการบริโภคน้ำไทยได้เปลี่ยนไปจากเดิมที่นำมาเป็นเครื่องนุ่งห่มหรือของใช้บางอย่าง แต่ในปัจจุบันได้พัฒนาเป็นผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ เพื่อให้สอดคล้องกับการใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวัน และตอบสนองต่อความต้องการของผู้บริโภค ทำให้ผลิตภัณฑ์น้ำไทยมีการพัฒนาอย่างต่อเนื่องไม่ว่าจะเป็นด้านรูปแบบ เนื้อผ้า สี สัน ลวดลาย และคุณภาพ ซึ่งล้วนแล้วเป็นหัวใจสำคัญที่ทำให้ผลิตภัณฑ์น้ำไทยเป็นที่ยอมรับของผู้บริโภค แต่การพัฒนาคุณภาพสินค้าแต่ละชนิดย่อมจะมีความแตกต่างกันไปตามลักษณะเฉพาะตัวสินค้า เช่น สินค้าที่มีประโยชน์ทางการใช้สอย นอกจากจะต้องมีรูปแบบใหม่ที่สวยงามแล้วต้องมีความคงทนด้วย ส่วนสินค้าประเภทที่ใช้ในด้านการตกแต่งและเครื่องประดับชนิดต่าง ๆ จะต้องเน้นทั้งในด้านความงดงาม ศิลปะ และรูปแบบ ซึ่งจะต้องเปลี่ยนแปลงไปตามสมัยนิยม สินค้าที่เป็นของที่ระลึกต้องเป็นวัสดุใช้สอยในท้องถิ่นนั้น ๆ ให้เห็นถึงเอกลักษณ์เฉพาะตัวและที่ขาดไม่ได้ คือ ความประณีตพิถีพิถันในการผลิต ทั้งนี้ยังเป็นการส่งเสริมและสืบทอดภูมิปัญญาของคนไทยให้ก้าวไกล สามารถผลิตผลิตภัณฑ์น้ำไทยออกสู่ตลาดโลกได้

การคิดโดยมีจุดมุ่งหมาย คือ ประโยชน์ของผลิตภัณฑ์ เป็นแนวคิดที่ช่วยให้การทอผ้านั้นเกิดผลสำเร็จง่ายขึ้น ควรคำนึงถึงว่าผู้ซื้อจะสามารถนำไปใช้ประโยชน์อะไรบ้าง ถ้านำไปตัดเย็บเป็นเสื้อผ้า เส้นใยควรมีลักษณะใด พื้นผิวผ้าแบบไหน ควรมีลายหรือไม่ สีอะไร สำหรับตัดชุดแบบไหน เหมาะสมกับบุรุษหรือสตรี ราคาประมาณเท่าใด ขายคนกลุ่มไหน ระยะเวลาการใช้หรือความคงทนของผ้าระดับใด ผู้ผลิตควรจะมีข้อมูลมากที่สุด เพื่อสามารถกำหนดแนวทางผลิตภัณฑ์ของตนเองได้อย่างชัดเจนขึ้น (Coway, S., 1922)

ความคิดเห็น

ความหมายของความคิดเห็น

พจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน ได้บัญญัติคำว่า ความคิด ไว้ว่า สิ่งที่นึกขึ้นในใจ ความรู้ที่เกิดขึ้นภายในใจก่อให้เกิดการแสวงหาความรู้ต่อไป (ราชบัณฑิตยสถาน, 2542: 231) การคิด เป็นสิ่งที่อยู่ภายใน ไม่สามารถสังเกตเห็นได้ เพราะการคิดนั้นมีมากมายและเป็นการสื่อสารภายในตัวที่เป็นอิสระ นักจิตวิทยายังถือว่าความคิดเป็นรูปแบบหนึ่งของพฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับประสบการณ์ เกิดขึ้นตลอดเวลา แม้ว่าจะไม่มีสิ่งเร้า (บึงอร, 2545: 228)

จากคำนิยามและแนวความคิดเกี่ยวกับความคิดเห็นสามารถสรุปได้ว่า ความคิดเห็น คือ ลักษณะภายในจิตใจ ความรู้สึก ความคิดที่บุคคลมีต่อสิ่งหนึ่งสิ่งใด แล้วแสดงออกมา อาจมีทั้งทางบวกและทางลบ ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับภูมิหลัง หรือประสบการณ์ของบุคคลนั้น

ปัจจัยที่ทำให้เกิดความคิดเห็น

Foster (1952: 119 อ้างถึงใน สายใจ, 2546: 17) ได้สรุปแนวความคิดเห็นเกี่ยวกับความคิดเห็นว่ามีปัจจัย 2 ประการ คือ

1. ประสบการณ์ (Experiences) ที่บุคคลมีต่อสิ่งของ บุคคล หมู่คณะ เรื่องราวต่าง ๆ หรือสถานการณ์ ความคิดเห็นเกิดขึ้นในตัวบุคคลจากการได้พบเห็น ค้นเคย อาจถือได้ว่าเป็นประสบการณ์ตรง (Direct Experience) และการได้ยิน ได้ฟัง ได้เห็นรูปถ่าย หรืออ่านจากหนังสือ โดยไม่ได้พบเห็นจริง ถือว่าเป็นประสบการณ์อ้อม (Indirect Experience)

2. ระบบค่านิยมและการตัดสินใจ เนื่องจากกลุ่มชนแต่ละกลุ่มมีค่านิยมและการตัดสินใจ ค่านิยมไม่เหมือนกัน คนแต่ละกลุ่มจึงมีความคิดเห็นต่อสิ่งเดียวกันแตกต่างกัน

วิธีวัดความคิดเห็น

ในการวัดความคิดเห็นของบุคคล สามารถกระทำได้หลายวิธี วิธีที่ใช้กันทั่วไป คือ การตอบแบบสอบถาม และสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นวิธีที่ง่ายที่สุดในการที่จะบอกถึงความคิดเห็น ซึ่ง วราภรณ์ (2544: 7) ได้กล่าวถึงหลักเกณฑ์บางประการ ซึ่งมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เครื่องมือที่ใช้ในการวัดความคิดเห็นมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น ดังนี้

1. ภาษาที่ใช้ต้องชัดเจน ง่าย ไม่อ้อมค้อม
2. เปิดโอกาสให้ผู้ตอบ สามารถแสดงความคิดเห็นได้หลายระดับ
3. ไม่ควรใช้ข้อความที่ผู้ตอบสามารถตีความหมายได้หลายอย่าง
4. กำหนดระดับความคิดเห็นตามลำดับจากมากไปหาน้อย หรือจากน้อยไปหามากในแต่ละข้อความ
5. ให้ผู้ตอบเลือกระดับความคิดเห็นที่เป็นตัวแทนในแต่ละข้อความ โดยเขียนเครื่องหมายในช่องที่ตรงกับความรู้สึก

ครูคหกรรมศาสตร์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

สำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา

เนื่องจากการอาชีวศึกษาเป็นการศึกษาที่มีลักษณะแตกต่างไปจากการศึกษาขั้นพื้นฐานและอุดมศึกษา การจัดการศึกษาจึงเป็นลักษณะเฉพาะ ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา รับผิดชอบดำเนินงาน มีภาระหน้าที่หลัก ดังนี้ (พยุงศักดิ์, 2544)

1. กำหนดนโยบายการจัดการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพของประเทศ
2. การจัดสรรทรัพยากรในการจัดการอาชีวศึกษาไปยังสถาบันการอาชีวศึกษา
3. การกำหนดมาตรฐานกลางและควบคุมคุณภาพการอาชีวศึกษาและการฝึกอบรมวิชาชีพ
4. การจัดระบบความร่วมมือกับภาคเอกชน ชุมชน และสังคม ในการพัฒนาการอาชีวศึกษา

การอาชีวศึกษาเป็นการจัดการศึกษาและฝึกอบรมวิชาชีพ เพื่อผลิตและพัฒนากำลังคน ทั้งในระดับกึ่งฝีมือ ระดับฝีมือ ระดับเทคนิค และระดับเทคโนโลยี ในทุกสาขาวิชาชีพ อย่างมีคุณภาพและมาตรฐาน ให้มีความสอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม วัฒนธรรม สิ่งแวดล้อม และความก้าวหน้าทางด้านเทคโนโลยี สามารถสนองความต้องการของตลาดแรงงานและการประกอบอาชีพอิสระ ซึ่งรากฐานอันสำคัญในการพัฒนาประเทศ เพราะความเจริญของประเทศ ขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ที่มีคุณภาพ สามารถสนองตอบความต้องการขยายตัวทั้งในภาคอุตสาหกรรม และการบริการ

การให้การศึกษา จึงมีความสำคัญที่มุ่งให้ผู้เรียนมีทักษะ มีฝีมือที่จะประกอบอาชีพเลี้ยงตัวเอง ตลอดจนมีส่วนร่วมในการพัฒนา และดำรงชีวิตอยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุข

โดยอาศัยแผนพัฒนาการอาชีวศึกษา ระยะที่ 9 (พ.ศ. 2545-2549) เป็นแนวทางในการผลิตและพัฒนากำลังคน เพื่อให้เป็นไปตามเจตนารมณ์ของ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2540 ซึ่งการมุ่งมั่นในการบริหารจัดการอาชีวศึกษาสู่ความเป็นองค์กรการเรียนรู้ มีการรวมสถานศึกษาขึ้นเป็นสถาบันการศึกษา เพื่อแบ่งความรับผิดชอบงานจัดการศึกษา ดังนี้ (แพรวพรรณ, 2548)

1. วิทยาลัยเทคนิค จัดการศึกษาด้านวิชาชีพหลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรระยะสั้น ในประเภทวิชาอุตสาหกรรม พาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปกรรม เพื่อผลิตบุคลากรด้านวิศวกรรมศาสตร์ วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี
2. วิทยาลัยอาชีวศึกษา จัดการศึกษาด้านวิชาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในประเภทวิชาพาณิชยกรรม คหกรรม และศิลปกรรม ให้ได้คุณภาพมาตรฐาน และเหมาะสม สอดคล้องกับความต้องการของตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ
3. วิทยาลัยเกษตรกรรม จัดการศึกษาวิชาชีพประเภทเกษตรกรรม ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) ระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และระดับประโยควิชาชีพครูเทคนิคชั้นสูง (ปวท.) ให้เป็นกำลังการผลิตทางการเกษตรที่มีคุณภาพ เพื่อขยายโอกาสทางการศึกษา วิชาชีพแก่เยาวชนในภาคเกษตร และจัดฝึกอบรมให้กับเกษตรกร อันเป็นเสริมสร้างศักยภาพของกำลังคนในภาคเกษตร และชนบท ให้ก้าวทันการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี
4. การศึกษาอาชีพ เป็นหน่วยงานที่จัดตั้งขึ้นภายในเพื่อบริหารสถานศึกษาประเภท วิทยาลัยการอาชีพ และวิทยาลัยสารพัดช่าง โดยมีลักษณะงานเป็น 2 ส่วน ได้แก่
 - 4.1 วิทยาลัยการอาชีพ จัดการศึกษาฝึกทักษะพื้นฐานวิชาชีพทั้งหมดวิชาบังคับ และวิชาเลือกวิชาเสรี ตามหลักสูตรมัธยมศึกษาตอนปลาย และจัดการศึกษาวิชาชีพระดับ ประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) ในสาขาวิชาช่าง อุตสาหกรรม พาณิชยกรรม เกษตรกรรม และหลักสูตรระยะสั้นตามความต้องการของท้องถิ่น และความสนใจของผู้เรียน ให้สามารถผลิตผู้สำเร็จการศึกษาที่มีคุณภาพ ตามความต้องการของ ตลาดแรงงานและการพัฒนาประเทศ

4.2 วิทยาลัยสารพัดช่าง จัดการศึกษาวิชาชีพระดับประกาศนียบัตรวิชาชีพ (ปวช.) และ หลักสูตรระยะสั้น สาขาวิชาชีพต่าง ๆ สำหรับนักเรียน และประชาชนทั่วไป ตามความต้องการและความสนใจของตน เพื่อให้มีความรู้ ความสามารถ และมีทักษะเพียงพอที่จะประกอบอาชีพ หรือ เพิ่มพูนประสิทธิภาพของอาชีพที่ทำอยู่แล้ว

ดังนั้น สถานศึกษาควรจัดหลักสูตรที่เอื้อต่อการเรียนรู้ คือ สอดคล้องกับวิถีชีวิตของคน และสังคม สามารถบูรณาการระหว่างประเภทวิชาหรือสาขาวิชาที่เชื่อมโยงกันตามลักษณะของ อาชีพหรือเทคโนโลยีที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้หลักสูตรในแต่ละหลักสูตรไม่ควรใช้เพียงชุดเดียว อาจจัดได้ หลาย ๆ ชุดตามความเหมาะสม มีความยืดหยุ่น หลากหลาย แต่อยู่บนพื้นฐานของมาตรฐานวิชาชีพ ที่กำหนด

บทบาทของครุคหกรรมศาสตร์

คหกรรมศาสตร์ เป็นศาสตร์ที่มีความสำคัญ และมีความสัมพันธ์กับศาสตร์สาขาอื่น ๆ มากมาย จุดมุ่งหมายหลักเพื่อพัฒนาคนให้มีคุณภาพ เนื่องจากคหกรรมศาสตร์เกี่ยวข้องโดยตรงกับ บุคคลและครอบครัว (เสาวพร, 2538)

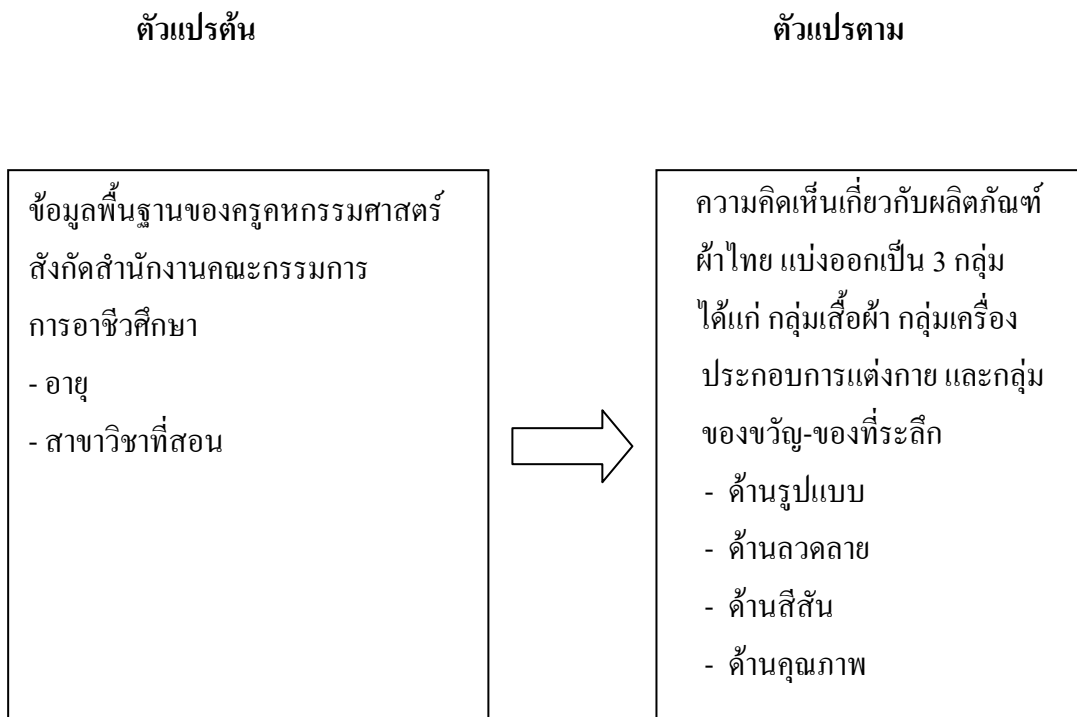
หลักสูตรคหกรรมศาสตร์ของการอาชีวศึกษามี 3 ระดับ คือ หลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพ (ปวช.) หลักสูตรประกาศนียบัตรวิชาชีพชั้นสูง (ปวส.) และหลักสูตรประกาศนียบัตร วิชาชีพเทคนิค (ปวท.) ซึ่งมีวัตถุประสงค์ คือ ต้องการให้ผู้สำเร็จการศึกษาสามารถบูรณาการความรู้ และทักษะวิชาชีพ เพื่อนำไปประกอบอาชีพ ตลอดจนเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้อยู่ในสังคมได้อย่าง มีความสุข และมีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพการงาน

ครุคหกรรมศาสตร์ เป็นผู้ที่มีความรู้ ความสามารถ มีทักษะในวิชาคหกรรมศาสตร์ ทำหน้าที่สอนวิชาคหกรรมศาสตร์หรือวิชาที่เกี่ยวข้อง (เพลินใจ, 2547) ซึ่งบทบาทที่สำคัญของ ครุคหกรรมศาสตร์ คือ การให้การศึกษาอบรมสั่งสอน ฝึกฝนนักเรียน ให้สามารถนำความรู้ไปใช้ ในการเลี้ยงชีพ และเสริมสร้างความเป็นอยู่ที่ดีของคนในสังคม ซึ่งแบ่งสาขาวิชาที่สอนของ ครุคหกรรมศาสตร์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา ดังต่อไปนี้

1. สาขาวิชาอาหารและโภชนาการ
2. สาขาวิชาผ้าและเครื่องแต่งกาย
3. สาขาวิชาคหกรรมศาสตร์ทั่วไป
4. สาขาวิชาพัฒนาการครอบครัวและเด็ก

ดังนั้น ครูคหกรรมศาสตร์ต้องพัฒนากระบวนการเรียนการสอนและกระบวนการเรียนรู้ ที่ต่อเนื่อง จะต้องเป็นผู้แสวงหาความรู้ เข้าเรียนรู้ในสถานประกอบการพร้อมกับนักเรียน นักศึกษา ด้วยเหตุผลที่สำคัญคือ เพื่อตามให้ทันเทคโนโลยีที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และนำไปถ่ายทอด ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อนึ่งควรปรับปรุงการศึกษาให้สอดคล้องกับความเปลี่ยนแปลงทาง เศรษฐกิจและสังคม ปลุกฝังจิตสำนึกที่ถูกต้อง ส่งเสริมภูมิปัญญาท้องถิ่น ศิลปะ และวัฒนธรรมชาติ (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545: 10)

กรอบแนวคิดในการวิจัย

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

สมมติฐานการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้มีสมมติฐานดังนี้

1. อายุมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยของครูคหกรรมศาสตร์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา
2. สาขาวิชาที่สอนมีความสัมพันธ์กับความคิดเห็นเกี่ยวกับผลิตภัณฑ์ผ้าไทยของครูคหกรรมศาสตร์สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการอาชีวศึกษา